

Komandi partur:

Komandi Miðvíka verður um ein kenda útróðrarmann í Leirvík, Jóan Karl á Skála.

Óli Jacobsen
olijacobsen@olivant.fo

Tummas kom at kenna kenda pólfararan Ernest Shackleton

Endurance hjá Shackleton. Her kom Tummas at arbeiða umborð

Sjóelefantur á South Georgia við sínum haremi

Valdimar Tómasson er keldan til hesa søgu um pápa sín. Inntil fyrri nøkrum árum síðani hevði Tummas eitt fornminnissavn heima við hús. Her melur hann eina kvørn

í nógvan ís, sum teir blivu fastir í. Ikki fyrr enn í október mánað árið eftir vóru útlit fyri at sleppa leysir av ísinum aftur. Men tá ið ísurin fór at losna aftur, gekk so hart á, at skipið skipið varð knúst av ísinum. Manningin mátti lívbjarga sær á sjálvum ísinum. Tann 24. apríl 1916 fer Shackleton - undir ringastu umstøðum - saman við nøkrum monnum við báti at søkja hjálp. Tað var stór neyð á monnunum, sum vóru eftir. Men tann 30. august 1916 eydnaðist tað at bjarga manningini, 635 dagar eftir, at teir vóru farnir úr Grytviken. Tað er ringt at ímynda sær, hvat hesir menn hava verið úti fyri.

Ernest Shackleton doyði í 1922 av einum hjartatilburði. Hetta hendi júst á South Georgia, tá ið hann var ávegis eini nýggjari Suðurpólsferð.

Einki ómøguligt fyri Gud og eina finna

Hvalastøðin í South Georgia hevði ein tangabát liggjandi, sum teir fermdu við spermalýsi. Báturin var tískil nýttur sum goymsla. Hetta var lýsi úr kúluni á hvalunum, og var serliga tað sera tjúktflótandi.

Ein annar tangabátur kom at taka lýsi burtur úr hesum bátinum. Av tí, at tað var so kalt og hart frost, var alt lopið saman. Tað bar tískil ikki til at pumpa lýsið upp. Tummas

og ein finni, sum var kavari og sum var ómetaligur sterkur og raskur maður, fingi til arbeiðis at leggja damprør niður í tangarnar at hita lýsið upp, so tað kundi verða pumpað upp í hin tangabátin. Tumm-as spurdi finnan, hvussu tað bar til, at hann troystaði sær so væl. Tað var jú sera kalt. Finnin spurdi tá Tummas, um hann ikki kendi orðatakið: "Tað er einki ómøguligt fyri Gudi og einum finna".

Nú leypa vit fram til seinna heimsbardaga, tá Føroyar vóru hersettar av bretum. Bretar fóru at vísa ljósmyndir í turkíhúsinum hjá Petur Weihe í Søldarfirði. Tá var tað soleiðis, at tað vóru trúarsamfeløg, sum ikki vildu, at teirra børn fóru at hyggja at ljósmyndum. Tey spurdi Tummas, hvussu tað bar til, at hann loyvdi sínum synum at síggja film. Hann svaraði, at á hvalastøðini, har hann hevði arbeiðt, var einki annað til skemtunar enn eitt filmvísingartól, sum stjórin á støðini átti. Hann kundi ikki nokta øðrum tann sama stuttleikan, sum hann sjálvur hevði havt!

Ljósmyndatólið á hvalastøðini var eitt, sum mátti vindast við hond. Fyrstøðumaðurin var lágvaksin maður, og teir eyknevndu hann "skredderen", tí tað var sagt, at skradrarar vóru smáir menn.

Eitt kvøldið hann vísti film var

ein lítil maðurin í filminum. Tá rópar ein av monnunum í salinum: "Se skredderen". Tá gjørdist hann illur, slókti apparatið og fór til hús.

Fyrstøðumaðurin í South Georgia var norðmaður, sum teir flestu á støðini, tí tað vóru norðmenn sum róku støðina fyri bretar. Fyrstøðumaðurin plagdi at vera í Noregi, og eitt summur kom hann eisini til Føroya at vitjaði hvalastøðirnar her. Tá kom hann við heilsan til Tummas. Hann spurdi, um teir fingi nógvan hval. Hann svaraði, at tað teir fyrr fingi av lýsi fyri árið, fingi teir nú í ein dag.

Støðin skuldi spreingjast í luftina

Arbeiðið á støðini var hart. Hesi tvey árin Tummas var har, doyðu seks mans. Tað var ikki so lætt at staðfesta deyðsorsøkina. Ein russari, sum arbeiðdi har, lá ein morgun deyður millum dampketlarnar.

Tveir týskarar arbeiddu eisini á hvalastøðini. Teir vórðu tiknir, tá fyrri heimsbardagi byrjaði í 1914.

Eina ferð kom ein týskur krússari og skuldi spreingja støðina í luftina. Bretar høvdu fingið at vita um hetta frammanundan, og ein japanskur og ein bretskur krússari komu fram til støðina, áðrenn týski krússarin náddi fram. Japan var tá í parti við Bretlandi, og tann

japanski krússarin bjóðaði sær at hjálpa tí bretska. Tann bretski takkaði og segði, at gjørdist hann við undirlutan, so vildi hann hava hjálp. Men hann skuldi fyrst royna sjálvur. Teir lögdu seg aftanfyri eitt nes, tann bretski uttari og hin innari. Tá týski krússarin kom undan nesinum, skeyt tann bretski við øllum kanónunum. Týski krússarin sakk, áðrenn hann fekk loyst nakað skot av.

Vildi ikki hava landkrabbar við

Arbeðsmenninir fingi eitt eyka bonus, sum var 1,5 oyru fyri hvørja tunnu av lýsi, og hetta gav Tummas kr. 1.600 umframt sjálva lønina.

Tummas greiddi frá, at hann spurdi ofta ein skipara á einum av hvalabátunum, um hann ikki kundi sleppa við ein túr at skjóta hval. Hesin svaraði bara aftur, at hann vildi ikki hava landkrabbar umborð á skipið hjá sær, so har var einki at gera.

Heimaftur í krígstíð

Tá ið Tummas so gjørdi av at fara heim aftur, var tað við sama damparanum "Kurunda". Teir vildu hava Tummas at vera eitt háltv ár afturat, men hann fór kortini heim. Hevði hann biðað, so hevði hann verið umborð á einum skipi,

sum varð torpederað av týskarum. Menninir bjargaðust, men tey 6 konufólkini, sum vóru við sum kokkar, druknaðu øll.

Tá ið teir komu norður aftur til Leith, var havnin har full av týskum skipum, sum vóru tikin inn av bretska herflotanum av krígsávum.

Kríggið var tá uppá tað harðasta. Tað bar ikki til at hava eftirlit við øllum skipunum. Øll skipini høvdu dampmaskinur. Fyri at forða teimum í at rýma, varð tann týðningarmesti parturin tikin úr maskinuni. Hetta var glíðarin, sum stýrir dampinum inn í maskinuna. Uttan hann slapst ongan veg.

Ein týskari hevði krógvað sær eina fil, og hevði filað sær ein glíðara, og var so rýmdur á náttartíð. Men hann slapp tó ikki langt, fyrr enn hann varð tikin inn aftur.

Tá ið Tummas kom heim, hevði hann við sær litpostkort, sum sera væl lýsa hvalaveiðuni í Suður Georgia. Nakrar av teimum eru við í hesi greinini.

Tummas var, sum tað ikki er ókent í ættini, sera fittur í hondunum. Hann kom seinni at hava eina smiðju í Grønuskriðu á Skipanesi, har uppgáurnar vóru ótaldar. Hetta hevur Valdimar eisini áhuga-verda frásøgn um, og fara vit at taka hetta upp aftur seinni.